

PARAGRAAF 9.1 : TWEE SOORTEN GROEI

LES 1 LINEAIRE EN EXPONENTIELE GROEI

DEFINITIE LIJN = LINEAIRE GROEI

- Algemene formule van een lijn : $y = ax + b$

a = hellingsgetal = RC

b = beginwaarde (0,b) (snijpunt y-as)

- Lijnen gebruik je als :
 - Iedere keer hetzelfde getal erbij komt / eraf gaat (+5 / -3).

DEFINITIE EXPONENTIËLE FUNCTIES

- Algemene formule : $N = b \cdot g^t$ waarbij

b = beginhoeveelheid t = tijd

g = groeifactor

- Exponentiële functies gebruik je als :
 - Iedere keer met hetzelfde getal vermenigvuldigd wordt ($\times 3$)
 - Iedere keer hetzelfde percentage erbij komt of eraf gaat.
(Iedere keer + 3% $\rightarrow$ Iedere keer vermenigvuldigen met 1,03)

VOORBEELD 1

Op 1 jan 2003 zet Harrie 500 euro op de bank. Hij krijgt 6% rente per jaar.

- a. Is dit lineair of exponentieel ? Waarom ?
- b. Bepaal de formule en bereken daarmee het bedrag na 5 jaar.
- c. Bereken in welk jaar het bedrag voor het eerst meer dan verdubbeld is.

Jan zet op 1 jan 2003 700 euro op de bank. Hij krijgt €50 rente per jaar

- d. Stel de formule van Jan op
- e. Bereken in welk jaar het bedrag van Harrie groter is dan dat van Jan.

OPLOSSING 1

- a. Exponentieel, iedere keer +6% $\rightarrow \times 1,06$.
- b. $N = 500 \cdot 1,06^t$.
- c. $N(5) = 500 \cdot 1,06^5 = 669,11$ (euro's dus 2 decimalen)
- d. $1000 = 500 \cdot 1,06^t$

(1) $Y1 = 500 \cdot 1,06^t$ en $Y2 = 1000$

(2) Intersect

(3) $x = 11,9 = 12$ jaar (rente krijg je pas aan het einde)

Dus in $2003 + 12 = 2015$

- e. Nu komt er iedere keer een vast bedrag bij (+50). Dus nu een lineaire formule :
 $y = 700 + 50t$

f. Harrie > Jan $\rightarrow 500 \cdot 1,06^t > 700 + 50t$

Eerst oplossen $500 \cdot 1,06^t = 700 + 50t$

(1) $Y1 = 500 \cdot 1,06^x$ en $Y2 = 700 + 50x$

(2) Intersect

(3) $x = 21,97 = 22$ jaar (rente krijg je pas aan het einde)

Dus in $2003 + 22 = 2025$

EXTRA:

- procentuele toename = $(\text{nieuw} - \text{oud}) / \text{oud} \times 100\%$

LES 2 LINEAIRE EN EXPONENTIËLE FORMULES**VOORBEELD 1**

Gegeven is de volgende tabel over het aantal inwoners van dorp A :

t	0	1	2	3
y	800	1296	2100	3402

Met t in jaren en y is het aantal inwoners en $t = 0$ is het jaar 2000.

- Toon aan dat dit een exponentiële formule is.
- Bepaal de formule.
- Bereken in welk jaar er voor het eerst meer dan 10000 inwoners bijkomen.

In dorp B wonen in het jaar 2000 in totaal 8000 mensen. Ieder jaar komen er 1000 inwoners bij.

- Bereken in welk jaar het aantal inwoners in stad A en B gelijk zijn.

OPLOSSING 1

- a. Ze moeten (afgerond) allemaal gelijk zijn :

$$\frac{1296}{800} = 1,62 \quad \frac{2100}{1296} = 1,62 \quad \frac{3402}{2100} = 1,62$$

Ze zijn gelijk dus exponentieel met $g = 1,62$

b. $y = 800 \cdot 1,62^t$

- c. Gebruik de tabel !!!

(1) $Y1 = 800 \cdot 1,62^t$

(2) X	Y1	
6	14460	
7	23426	(+ 8966)
8	37950	(+ 14524)

Dus in het 7^e jaar → dus in 2007

d. $y = 1000t + 8000$

Eerst oplossen :

$$1000t + 8000 = 800 \cdot 1,62^t$$

(1) $Y1 = 1000t + 8000$ en $Y2 = 800 \cdot 1,62^t$

(2) Intersect

(3) $x = 5,92$

Dus in het 5^e jaar (inwoners komen iedere dag erbij !!!!)

Dus in het jaar = $2000 + 5 = 2005$

PARAGRAAF 9.2 EXPONENTIËLE GROEIFORMULES

LES 1 GROEIFACTOR

VOORBEELD 1

Een bacterie groeit met 12 % per dag. Bereken de groeifactor en het groeipercentage per

- a. 2 dagen
- b. week
- c. halve dag
- d. uur

OPLOSSING 1

$$100 + 12 = 112 \quad \rightarrow \quad 112/100 = 1,12$$

Groeifactor per dag 1,12

a. $g = 1,12$

$$g_{2\text{dagen}} = g^2 = 1,12^2 = 1,2544$$

$$\text{Groeipercentage} = 125,44 - 100 = 25,44\%$$

b. $g = 1,12$

$$g_{\text{week}} = g_{7\text{dagen}} = g^7 = 1,12^7 = 2,2107$$

$$\text{Groeipercentage} = 221,07 - 100 = 121,07\%$$

c. $g = 1,12$

$$g_{\frac{1}{2}\text{dag}} = g^{\frac{1}{2}} = 1,12^{\frac{1}{2}} = 1,0583$$

$$\text{Groeipercentage} = 105,83 - 100 = 5,83\%$$

d. $g = 1,12$

$$g_{\text{uur}} = g_{\frac{1}{24}\text{dag}} = g^{\frac{1}{24}} = 1,12^{\frac{1}{24}} = 1,0047$$

$$\text{Groeipercentage} = 100,47 - 100 = 0,47\%$$

VOORBEELD 2

Een andere bacterie verdubbelt in 10 jaar. Bereken het groeipercentage per jaar.

OPLOSSING 2

Je kunt dit op 2 manieren oplossen :

(1) Neem als beginhoeveelheid bijvoorbeeld 100 en gebruik de formule $N = b \cdot g^t$.

Dit geeft :

$$100 \cdot g^{10} = 200$$

$$g^{10} = 2$$

$$g = 2^{\frac{1}{10}} = 1,072 \quad \text{dus } \textit{groeipercentage} = 7,2\%$$

(2) Het verdubbelt in 10 dagen. Dus

$$g_{10 \text{ dagen}} = 2$$

$$g = 2^{\frac{1}{10}} = 1,072 \quad \text{dus } \textit{groeipercentage} = 7,2\%$$

LES 2 : EXPONENTIËLE FORMULE BEPALEN**VOORBEELD 1**

Een hoeveelheid neemt exponentieel af. Op $t = 3$ is $N = 505$ en op $t = 8$ is $N = 150$. Stel de formule op van N .

OPLOSSING 1

Je kunt een stappenplan gebruiken :

- (1) Formule $N = b \cdot g^t$
- (2) Groeifactor berekenen $g_{\dots dagen} = \frac{\text{Achterste}}{\text{Voorste}}$
- (3) Beginwaarde b berekenen door een punt in te vullen
- (4) Formule opschrijven

- (1) Formule $N = b \cdot g^t$
- (2) Groeifactor uitrekenen. Dit kan op twee manieren :

- (2.1) Neem als beginhoeveelheid 505 en gebruik de formule $N = b \cdot g^t$:

$$150 = 505 \cdot g^5 \quad (\text{of los dit op met intersect})$$

$$g^5 = \frac{150}{505} = 0,297..$$

$$g = 0,297^{\frac{1}{5}} = 0,784$$

- (2.2) $g_{5 \text{ jaren}} = \frac{150}{505} = 0,297..$

$$g_{1 \text{ jaar}} = 0,297^{\frac{1}{5}} = 0,784 \quad (\text{methode boek})$$

- (3) beginwaarde uitrekenen

Je weet

$$N = b \cdot 0,748^t$$

Punt (3,505) invullen →

$$505 = b \cdot 0,748^3 \quad (\text{of intersect})$$

$$b = \frac{505}{0,748^3} = 1048$$

- (4) Formule

$$N = 1048 \cdot 0,748^t$$

PARAGRAAF 9.3 : REKENREGELS MET LOGARITMEN

LES 1 : LOGARITMISCHE VERGELIJKINGEN

REKENREGELS LOGARITMEN

De belangrijkste 4 regels zijn :

$$(1) {}^g\log(a) + {}^g\log(b) = {}^g\log(a \cdot b) \qquad {}^3\log(5) + {}^3\log(x) = {}^3\log(5x)$$

$$(2) {}^g\log(a) - {}^g\log(b) = {}^g\log\left(\frac{a}{b}\right) \qquad {}^2\log(10) - {}^2\log(5) = {}^2\log\left(\frac{10}{5}\right) = 1$$

$$(3) {}^g\log(a^k) = k \cdot {}^g\log(a) \qquad {}^3\log(a^5) = 5 \cdot {}^3\log(a)$$

$$(4) {}^g\log(g)^t = t \qquad {}^7\log(7)^5 = 5$$

Er zijn ook nog een aantal regels die handig kunnen zijn :

$$(5) {}^g\log(1) = 0 \qquad {}^7\log(1) = {}^7\log(7^0) = 0$$

$$(6) \log(a) = {}^{10}\log(a) \qquad \log(3) = {}^{10}\log(3)$$

$$(7) {}^g\log(a) = \frac{\log(a)}{\log(g)} \qquad {}^8\log(20) = \frac{\log(20)}{\log(8)}$$

$$(8) {}^{\frac{1}{g}}\log(a) = - {}^g\log(a) \qquad {}^{\frac{1}{3}}\log(x) = - {}^3\log(x)$$

VOORBEELD 1

Bereken exact met de rekenregels

a. ${}^3\log(6) + {}^3\log(12)$

b. ${}^3\log(25) + {}^{\frac{1}{3}}\log(5)$

c. $2 \cdot {}^3\log(6) - {}^3\log(12) =$

OPLOSSING 1

a. ${}^3\log(6) + {}^3\log(12) = {}^3\log(6 \cdot 12) = {}^3\log(72)$

b. ${}^3\log(25) + {}^{\frac{1}{3}}\log(5) = {}^3\log(5^2) - {}^3\log(5) = 2 \cdot {}^3\log(5) - {}^3\log(5) = {}^3\log(5)$

c. $2 \cdot {}^3\log(6) - {}^3\log(12) = {}^3\log(6^2) - {}^3\log(12) = {}^3\log(36) - {}^3\log(12)$

$${}^3\log\left(\frac{36}{12}\right) = {}^3\log(3) = 1 \quad \{ \text{want } 3^1 = 3 \}$$

VOORBEELD 2

Los algebraïsch op

a. $2 + {}^4\log(x) = {}^4\log(x) (12 - 3x)$

b. ${}^2\log(x + 5) + {}^2\log(x + 2) = 2$

OPLOSSING 2

a.

$$2 + {}^4\log(x) = {}^4\log(12 - 3x)$$

$${}^4\log(4^2) + {}^4\log(x) = {}^4\log(12 - 3x)$$

$${}^4\log(16x) = {}^4\log(12 - 3x)$$

$$16x = 12 - 3x$$

$$19x = 12$$

$$x = \frac{12}{19}$$

b.

$${}^2\log(x + 5) + {}^2\log(x + 2) = 2$$

$${}^2\log((x + 5) \cdot (x + 2)) = {}^2\log(2^2)$$

$${}^2\log(x^2 + 7x + 10) = {}^2\log(4)$$

$$x^2 + 7x + 10 = 4$$

$$x^2 + 7x + 6 = 0$$

$$(x + 6) \cdot (x + 1) = 0$$

$$x = -6 \quad \vee \quad x = -1$$

(V.N.)

LES 2 : GRAFIEKEN EN ONGELIJKHEDEN**STAPPENPLAN LOGARITMISCHE ONGELIJKHEDEN**

(0) Bepaal het domein	
(1) Los de vergelijking op	(I)
(2) Maak een schets van de twee grafieken. Let op het domein!!!!	(S)
(3) Lees de oplossing af uit de schets.	(A)

VOORBEELD 1

Gegeven $f(x) = {}^4\log(x+2)$ en $g(x) = {}^4\log(5-x)$.

- a. Bepaal de domeinen van f en g .
b. Los op : $f(x) \leq g(x)$

OPLOSSING 1

a. *Domein f* : $x + 2 > 0$
 $x > -2$ (VA : $x = -2$)

Domein g : $5 - x > 0$
 $x < 5$ (VA : $x = 5$)

b. (1) ${}^4\log(x+2) = {}^4\log(5-x).$

$$x+2 = 5-x$$

$$2x = 3$$

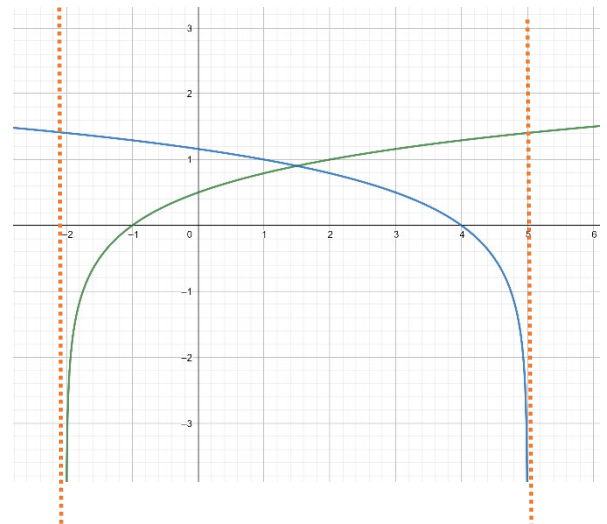
$$x = 1\frac{1}{2} \quad \{ \text{of met de GR en intersect als er geen exact/alg. staat} \}$$

(2) Schets (met knop logbase)

$$Y1 = \log_4(x+2)$$

$$Y2 = \log_4(5-x)$$

(3) $-2 < x \leq 1\frac{1}{2}$

PARAGRAAF 9.4 : FORMULES OMWERKEN

LES 1 : VAN MACHT NAAR LOG EN OMGEKEERD

REKENREGELS LOGARITMEN

De belangrijkste 4 regels zijn :

$$(1) \quad {}^g\log(a) + {}^g\log(b) = {}^g\log(a \cdot b)$$

$$(2) \quad {}^g\log(a) - {}^g\log(b) = {}^g\log\left(\frac{a}{b}\right)$$

$$(3) \quad {}^g\log(a^k) = k \cdot {}^g\log(a)$$

$$(4) \quad {}^g\log(g)^t = t$$

VOORBEELD 1

Schrijf de volgende formules als $\log(y) = at + b$ of als $\log(y) = p + q \cdot \log(x)$

a. $y = 5 \cdot 2^{3t+8}$

b. $y = 10 \cdot x^{2,3}$

OPLOSSING 1

a. $y = 5 \cdot 2^{3t} \cdot 2^8$

$$y = 5 \cdot (2^3)^t \cdot 256$$

$$y = 1280 \cdot 8^t$$

$$\log(y) = \log(1280 \cdot 8^t)$$

$$\log(y) = \log(1280) + \log(8^t)$$

$$\log(y) = \log(1280) + t \cdot \log(8)$$

$$\log(y) = 3,11 + t \cdot 0,90$$

$$\log(y) = 0,90t + 3,11$$

of $\log(y) = \log(5 \cdot 2^{3t+8})$

$$\log(y) = \log(5) + \log(2^{3t+8})$$

$$\log(y) = \log(5) + (3t + 8) \times \log(2)$$

$$\log(y) = 0,69897 + (3t + 8) \times 0,301..$$

$$\log(y) = 0,70 + 0,90t + 2,41$$

$$\log(y) = 0,90t + 3,11$$

b. $y = 10 \cdot x^{2,3}$

$$\log(y) = \log(10 \cdot x^{2,3})$$

$$\log(y) = \log(10) + \log(x^{2,3})$$

$$\log(y) = \log(10) + 2,3 \cdot \log(x)$$

$$\log(y) = 1 + 2,3 \cdot \log(x)$$

VOORBEELD 2

Schrijf de volgende formules om in $y = b \cdot g^t$ of $y = a \cdot x^n$

a. $t = 4 \cdot \log(y) - 10$

b. $\log(y) = 2 + 5 \cdot \log(x)$

OPLOSSING 2

Maak gebruik van de regel : ${}^g\log(g^t) = t$

a. $t = 4 \cdot \log(y) - 10$

$$4\log(y) = t + 10$$

$$\log(y) = 0,25t + 2,5$$

$$\log(y) = \log(10^{0,25t + 2,5})$$

$$y = 10^{0,25t + 2,5}$$

$$y = 10^{0,25t} \cdot 10^{2,5}$$

$$y = 316,23 \cdot (10^{0,25})^t$$

$$y = 316,23 \cdot 1,78^t$$

b. $\log(y) = 2 + 5 \cdot \log(x)$

$$\log(y) = \log(10^2) + \log(x^5)$$

$$\log(y) = \log(10^2 \cdot x^5)$$

$$y = 10^2 \cdot x^5$$

$$y = 100 x^5$$

LES 2 : LOG(B) UITZETTEN TEGEN A**VOORBEELD 1**

In de figuur zie je $\log(N)$ uitgezet tegen t

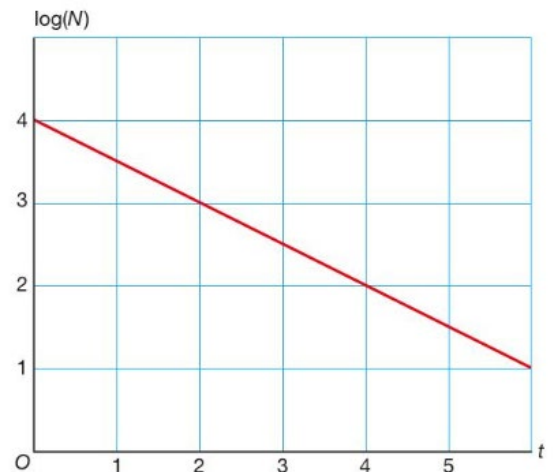
- a. Bereken N bij $t = 4$.

Stel van de lijn de formule op in de vorm:

b. $\log(N) = a \cdot t + b$

c. $N = b \cdot g^t$

d. $t = p \cdot \log(N) + q$

OPLOSSING 1

- a. $t = 4 \rightarrow \log(N) = 2$,
Dus $N = 10^2 = 100$

- b. (0,4) en (4,2)
 $\log(N) = at + b$
 $a = \frac{2-4}{4-0} = -0,5$ en $b = 4$
 $\log(N) = -0,5t + 4$

- c. $N = 10^{-0,5t + 4}$
 $N = 10^{-0,5t} \cdot 10^4$
 $N = (10^{-0,5})^t \cdot 10000$
 $N = 10000 \cdot 0,316^t$

- d. $\log(N) = -0,5t + 4$
 $\log(N) - 4 = -0,5t$
 $t = -2\log(N) + 8$